

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روش‌های فعال و پیشرفته

تدریس

(قابل استفاده برای معلمان و مدرسان)

پدید آورنده

دکتر ماشاءالله واشقانی فراهانی

(استادیار دانشگاه جامع علمی کاربردی)

ویراستار

سید رضا آقاپور مقدم

۱۳۹۳

سرشناسه	:	واشقانی فراهانی، ماشاءالله، ۱۳۳۵ -
عنوان و نام پدیدآور	:	روش‌های فعال و پیشرفته تدریس / پدیدآورنده ماشاءالله واشقانی فراهانی؛ ویراستار سیدرضا آقاپورمقدم.
مشخصات نشر	:	تهران: راز رضوان: آوای دانش گستر، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	:	۲۶۲ ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۷۶۳۴-۰۹-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۲۶۰.
موضوع	:	یادگیری فعال
موضوع	:	تدریس اثربخش
موضوع	:	تدریس -- روش‌شناسی
شناسه افزوده	:	آقاپور مقدم، سیدرضا، ۱۳۱۲ -، ویراستار
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۲ ر ۹ / ۱۰۲۷/۲۳ LB
رده بندی دیویی	:	۳۷۱/۱۰۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۷۵۶۷۰

نام کتاب	روش‌های فعال و پیشرفته تدریس
پدید آورنده:	دکتر ماشاءالله واشقانی فراهانی
ویراستار:	سید رضا آقاپور مقدم
ناشر:	راز رضوان
ناشر همکار:	آوای دانش گستر
تایپ و صفحه‌آرایی:	معصومه خانی
طراح جلد:	محمد سوری
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:	مهرشاد-کهنمویی زاده
نوبت و سال چاپ:	اول - ۹۳
شمارگان:	۵۰۰ نسخه
بها:	۱۵۵۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۳۴-۰۹-۰

ISBN:978-964-7634-09-0

راز رضوان: خیابان شهید استاد حسن بنا (مجیدیه جنوبی)- خیابان شهید بهادران میر علی اکبری-
 پلاک ۶۹ تلفن: ۸۸۴۱۵۹۱۳
 آوای دانش گستر: خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، بین خیابان ۱۲ فروردین و فخر رازی،
 ساختمان ظروفچی، طبقه ۲، واحد ۵ تلفن: ۶۶۴۸۳۰۳۰

فهرست مطالب

پیش‌گفتار	۷
فصل ۱: مبانی فلسفی روش‌های فعال و پیشرفته تدریس	۹
مقدمه	۹
آ) فلسفه طبیعت‌گرایی و تدریس	۱۱
۱- ویژگی‌های طبیعت‌گرایی	۱۲
۲- آموزش طبیعت‌گرایی	۱۳
ب) فلسفه عمل‌گرایی (پراگماتیسم) و روش‌های تدریس	۲۴
۱- ویلیام جیمز	۲۴
۲- جان دیویی	۲۶
پ) هستی‌گراها و روش‌های آموزش	۲۹
۱- ژن کلو موریس	۳۵
۲- تدریس و یادگیری هستی‌گرایی	۳۶
۳- کلاس درس باز	۳۷
ت) پیشرفت‌گرایی و روش‌های تدریس	۴۲
۱- اصول آموزش پیشرو (یا پیشرفته)	۴۲
۲- آموزش و پرورش پیشرفته	۴۳
۳- صاحب‌نظران آموزش و پرورش پیشرفته	۴۴
ث) فلسفه بازسازی‌گرایی	۵۶
۱- بازسازی فرهنگی	۵۸
۲- اهمیت فناوری	۵۸
۳- مدرسه و بازسازی فرهنگی	۶۰
۴- نظریه تربیتی کاونتس	۶۲
۵- نظر تربیتی راگ	۶۷
۶- نظر براملد	۶۸
ج) فلسفه آموزش و پرورش پست مدرن	۷۰
۱- مفهوم پست نو (مدرن) و پست نوگرایی (مدرنیسم)	۷۰
۲- ویژگی‌های جهان پسا مدرن	۷۱
۳- ویژگی دانش و فناوری پست مدرن	۷۲

۷۴	۴- ویژگی‌های تعلیم و تربیت پست مدرن و نظام‌های آموزشی جدید
۷۹	فصل ۲: مبانی روان‌شناسی روش‌های تدریس پیشرفته
۸۰	آ) مفهوم و تعریف یادگیری
۸۲	ب) نظریه‌های رفتارگرایی
۸۲	۱- نظریه پیوندگرایی (نوراندیک)
۸۴	۲- نظریه یادگیری رفتارگرایی (اسکینر)
۹۰	پ) نظریه‌های یادگیری شناختی
۹۰	۱- نظریه گشتالت
۹۴	۲- نظریه تحول روان‌شناختی (پیاژه)
۹۷	۳- نظریه شناختی (برونر)
۹۹	۴- نظریه یادگیری معنی‌دار (آزول)
۱۰۵	ت) نظریه‌های ترکیبی
۱۰۵	۱- نظریه یادگیری مشاهد‌ای (باندورا)
۱۱۱	۲- نظریه یادگیری سلسله مراتبی (گامیه)
۱۱۹	۳- نظریه هوش چندگانه (هوارد گاردنر)
۱۲۶	ث) انگیزش و یادگیری
۱۲۶	۱- مفهوم و تعریف انگیزش
۱۲۶	۲- نظریه‌های انگیزش
۱۳۰	۳- نظریه اسنادی
۱۳۲	۴- نظریه برانگیختگی
۱۳۳	ج) نظریه‌های سبک یادگیری
۱۳۴	۱- مفهوم و تعریف‌های سبک‌های یادگیری و شناخت
۱۳۷	۲- سبک یادگیری وابسته و ناوابسته به زمینه
۱۳۹	۳- سبک یادگیری و شناخت تکانشی- تأملی
۱۴۱	۴- سبک یادگیری افراد از نظر گریگورگ
۱۴۲	۵- سبک یادگیری کلب
۱۴۴	۶- سبک‌های یادگیری دان و دان
۱۴۶	۷- سبک یادگیری هانی و مامفورد
۱۴۸	۸- سبک یادگیری فلدر- سیلورمن
۱۵۳	فصل ۳: مبانی ارتباط‌شناسی روش‌های پیشرفته تدریس

۱۵۳		۱) مفاهیم و تعریف ارتباط
۱۵۳		مفهوم ارتباط
۱۵۴		تعریف ارتباط
۱۵۵		ب) انواع ارتباط
۱۵۵		۱- ارتباط مستقیم
۱۵۶		۲- ارتباط غیر مستقیم
۱۵۶		۳- تعریف ارتباط گروهی
۱۵۷		ت) مدل های ارتباطی
۱۵۷		۱- مدل هارولد لاسول
۱۵۸		۲- مدل سامانه ای طرح پیام آیندانا
۱۵۹		۳- مدل ارتباطی دیوید برلو
۱۶۰		۴- مهارت های ارتباطی
۱۶۶		ج) مهارت های ارتباط انسانی
۱۶۶		۱- ارتباط کلامی (شنیداری)
۱۷۵		۲- ارتباط دیداری (بصری)
۱۷۷		۳- ارتباط و متن چایی
۱۸۱		۴- ویژگی های تصویر
۱۸۸		۵- نقش شبکه شناختی در درک پیام های تصویری
۱۸۹		۶- نقش شبکه عاطفی در درک پیام تصویری
۱۸۹		۷- نقش چند رسانه ای ها در یادگیری
۱۹۰		۸- اصول چند رسانه ای
۱۹۵		۹- بهره گیری از تلویزیون آموزشی
۱۹۷		فصل ۴: روش های نوین و پیشرفته تدریس
۱۹۷		مقدمه
۱۹۷		ا) معیارهای بررسی روش ها
۱۹۷		۱- روش های تاریخی و روش های نوین
۱۹۹		۲- روش ها بر حسب برخی قالب های مورد نظر
۱۹۹		ب) مدل های بررسی
۲۰۵		پ) روش های جدید و پیشرفته تدریس
۲۰۵		۱- روش دالتون

۲۰۶	۲- روش مونته سوری
۲۰۸	۳- روش دکرولی
۲۰۹	۴- روش کلر
۲۱۰	۵- حل مسأله
۲۱۶	۶- یادگیری در حد تسلط
۲۱۸	۷- آموزش برنامه‌ای (PI)
۲۲۰	۸- روش تدریس آزمایشگاهی
۲۲۳	۹- روش تدریس توضیحی
۲۲۷	۱۰- روش تدریس تفکر انتقادی
۲۳۱	۱۱- روش تدریس و درک مفاهیم
۲۳۶	۱۲- روش تدریس گفت‌وگوی گروهی
۲۴۲	۱۳- روش بارش مغزی
۲۴۳	۱۴- یادگیری مشارکتی
۲۴۶	۱۵- روش نمایشی (نمایش علمی)
۲۴۸	۱۶- فرایند انجام دادن (ایفای نقش)
۲۵۰	۱۷- روش شبیه سازی
۲۵۳	۱۸- تدریس از راه گفت‌وگو
۲۵۵	۱۹- روش پروژه (طرح)
۲۵۹	کتابنامه

پیش‌گفتار

یکی از مباحث‌های بنیادی در آموزش و پرورش، حرفه تدریس است. تدریس به‌عنوان یک شایستگی حرفه‌ای نیازمند دانش نظری و عملی گوناگونی است که در اثر ترکیب دارای اثرگذاری ویژه‌ای در تدریس و یادگیری می‌شود و تدریس در تعریف دقیق‌تر در واقع عملی است که از سوی معلمان و مدرسان انجام می‌گیرد که در یاد گیرنده که به‌عنوان دانش‌آموز یا دانشجو تولید یادگیری بشود. بنابراین مجموعه‌ای از دانش و مهارت‌ها و معلمان و مدرسان در فرایند تدریس به‌کار می‌گیرند که در یادگیرندگان تولید یادگیری نماید. تدریس، مباحث‌های پیچیده و علمی کاربردی از حوزه‌های گوناگون دانش بشری، تجربه‌هاست به‌ویژه این‌که در دهه‌های اخیر که جهت‌دهی یادگیری و محوری بودن یادگیری به سوی یادگیرنده (دانش‌آموز) و دانشجو جهت پیدا کرده است. موضوع تدریس مؤثر از علوم نوینی در فلسفه تربیت، روان‌شناسی یادگیری، ارتباط‌های انسانی و گروه‌ها و همچنین فناوری‌های آموزشی و رسانه‌ای بهره می‌گیرد.

به همین دلیل نویسنده به‌عنوان مدرس درس روش‌های پیشرفته و فعال تدریس در سطح دانشگاهی و کارشناسی ارشد و به‌عنوان صاحب نظر در فناوری‌های نوین آموزشی در این کتاب کوشیده است. موضوع روش‌های فعال و پیشرفته تدریس را براساس مبانی تربیتی، روان‌شناسی ارتباط‌ها و فن‌های تأثیرگذاری در کارهای دانش‌آموزی و تمرین‌های یادگیری بیان کند که در نهایت با رعایت اصول علمی منظم در امر کلاس‌داری و بهره‌گیری از سبک‌های گوناگون تدریس و یادگیری بتواند معلمان و مدرسان با فنون و مهارت‌های نو که منجر به تولید یادگیری بیش‌تر تا سریع‌تر و پایدارتر از سوی یادگیرندگان (دانش‌آموزان و دانشجویان) می‌شود یاری دهد و به تناسب با همین اندیشه فصل‌های گوناگون کتاب طرح موضوع‌هایی در زمینه چگونگی و یادگیری پرداخته است.

فصل نخست: در این فصل که با عنوان ریشه‌ها و مبانی نظری روش‌های فعال و پیشرفته تدریس است. معلمان و مدرسان با دیدگاه‌های افراد تحول‌گرا در آموزش و پرورش و چگونگی زیر ساخت‌های مدرسه‌ها که نقش یادگیرنده (دانش‌آموز و دانشجو) به‌عنوان محور در نظر گرفته می‌شود و سینگینی فعالیت‌ها بر مبنای فعالیت آن‌ها و مشارکت آن‌ها در یادگیری و پذیرش این زمینه از سوی مدرسه و معلمان و فضایی ایجاد کند که به‌گونه عملی فضای مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها بر مبنای کار یادگیرندگان شکل بگیرد و معلمان نقش هدایت‌گری و

مشاور را بیش‌تر داشته باشد. از این‌رو دیدگاه‌های پیشرفته در آموزش و پرورش که زیر بنای یک روش فعال تدریس است به‌گونه عملی متأثر از دیدگان مربیان و فیلسوفانی است با طرح دیدگاه‌ها و ایجاد مدرسه‌های ویژه توانسته‌اند اثرهای بسیار ارزشمندی در روش‌های تدریس ایجاد کنند.

فصل دوم: در این فصل بنا به تأثیر بزرگی که روان‌شناسی به‌ویژه روان‌شناسی یادگیری در روش تدریس و یادگیری دارد و فن‌ها و روش‌هایی که از نظر روان‌شناسان مطرح شده و تجربه‌هایی که به‌دست آمده تا امر تدریس و یادگیری باز فضاها تنها معلم اصلی فعالیت‌های مبتنی بر دانش‌آموز حرکت کند گزینایی امر تدریس و فناوری‌های آموزش به‌ویژه روش‌های یادگیری از دانش‌آموزان و دانشجویان متنوع‌تر شود و همین تنوع سبب یادگیری بیش‌تر و موفقیت کار معلمان و مدرسان در امر تدریس شود.

فصل سوم: در این فصل ماهیت ارتباط انسانی و علوم ارتباط‌ها و تأثیرهایی که این علم در ترکیب با فناوری‌های نوین رسانه‌ای در انسان‌ها دارد بحث شده و چگونگی متأثر شدن یادگیری‌ها با فناوری و تأثیرگذاری علوم رسانه‌ای و ذهن و مغز و در نتیجه به‌کارگیری آن‌ها در مدرسه شده است. به‌گونه اصولی بیان شده و همین امر سبب می‌شود که معلمان و مدرسان در به‌کارگیری یک نظام کارای تدریس، چگونه از علم ارتباط‌ها بهره گیرند.

فصل چهارم: در این فصل به کاربرد روش‌های تدریس و پیشرفته اشاره شده است. در این مبحث روش‌های ویژه‌ای تدریس از سوی برخی متخصصان و همچنین روش‌های آموزشی که بیش‌تر بر پایه اصلی فعالیت دانش‌آموزان قرار دارد طرح شده است و چگونگی کاربرد آن‌ها از سوی معلمان و مدرسان و چگونگی اثربخشی آن‌ها در تولید یادگیری و بهتر شدن فضای آموزشی و متناسب بودن کاربری آن‌ها در برخی از درس‌ها اشاره شده است.

در پایان از خوانندگان محترم، دانشجویان عزیز، مجموعه دست‌اندرکاران علوم آموزشی می‌توانند مخاطبان این کتاب باشند. با طرح پیشنهادها و انتقادهای اندیشمندانه و سازنده کمک بیش‌تری در بهبود متن کتاب داشته باشند. از ویراستار محترم سید رضا آقاپور مقدم که ویرایش این کتاب به عهده داشتند و نیز از خانم معصومه خانی که در حروفچینی و صفحه‌آرایی این کتاب دقت داشته‌اند سپاسگزارم.

ماشاله واشقانی فراهانی

بهار ۱۳۹۳